

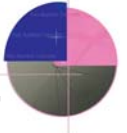
การเลี้ยงแพะตามวิถีมุสลิม: แนวทางสู่ความสำเร็จ

ซารีนา สื่อแม*

บทคัดย่อ

แพะเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นภาคใต้เลี้ยงแพะเพื่อการบริโภคเนื้อและนม ซึ่งเป็นแหล่งโปรตีนที่มีคุณภาพดีสำหรับมนุษย์ นมแพะมีคุณสมบัติคล้ายนมมารดามากที่สุด เหมาะสำหรับรักษาโรคแพนมโคและโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร นอกจากนี้ยังเลี้ยงเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา โดยมีสองพิธีกรรมสำคัญคือ การอากีเกาะห์ เป็นการรับขวัญทารกเกิดทั้งเพศหญิงและชาย และการกูรบานเป็นการแสดงความเสียสละต่อพระผู้เป็นเจ้าหรือการเฉลิมฉลองหลังจากเสร็จสิ้นการประกอบพิธีฮัจย์ที่นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย การเลี้ยงแพะตามวิถีอิสลามนั้นต้องนำวัตตุดิบอาหารสัตว์ที่อนุญาตในศาสนาเท่านั้น ห้ามใช้วัตตุดิบจากสัตว์ด้วยกัน เช่น กระดูก สมอง ไขสันหลัง หรือเศษเหลือจากสัตว์ นอกจากนี้ยังห้ามใช้ยาปฏิชีวนะและสารเร่งการเจริญเติบโต เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค นอกจากนี้วิธีการเลี้ยงต้องถูกต้องเหมาะสมแล้ว ยังต้องมีกระบวนการเชือดแพะตามหลักศาสนา หรือที่เรียกว่ากระบวนการทำเนื้อแพะฮาลาล (Halal) ซึ่งเนื้อดังกล่าวจะไม่ปนเปื้อนสิ่งสกปรก (นัยิส, Najis) หรือสิ่งต้องห้าม (หะรอม, Haram) ในศาสนาอิสลาม เพื่อเป็นการรับประกันว่ามุสลิมสามารถบริโภคโดยไม่ต้องวิตกกังวล

คำสำคัญ : การเลี้ยงแพะ พิธีกรรมอิสลาม อาหารฮาลาล

The Success Way of Goat Raising by Muslim Way

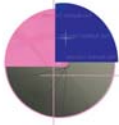
Sareena Semae*

ABSTRACT

This paper focuses on goat raising as a way of Islam life. The goat was first animal domesticated to produce meat and milk for consumption. It is a source of good protein for mankind, especially goat milk is good for treating people afflicted with cow milk allergies and gastro-intestinal disorders; including the raising for religious ritual. Goats are related with religions; including Islam. Two types of important Islamic rituals are Aqeeqah which is ritual about newborn children and Qurban which indicates the sacrificial offering to God or the celebration at the end of Haji ritual in Mecca, Saudi-Arabia. Goat raising must only plant for feeding but never use any kind of animal products such as spinal cord, bone, brain, blood and other animal by products. Besides, antibiotic and growth promoters are also not allowed. Slaughter method must also be in accordance with Islamic rules which is called the process of Halal meat. The Halal meat must not be contaminated with dirty or religious prohibited materials to assure to the Muslims that the meat is trustfully consumable .

Keywords : Goats raising Islamic Ritual Halal food

*Department of Agricultural Technology, Faculty of Science Technology and Agriculture
Yala Rajabhat University Muang Yala 95000 Thailand

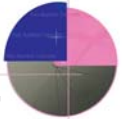

บทนำ

แพะเป็นสัตว์เศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่สำคัญและใกล้ชิดกับมนุษย์มานาน กระจายอยู่ทั่วโลกกว่า 710 ล้านตัว แบ่งเป็น 570 พันธุ์ มีมากในทวีปเอเชียและแอฟริกา ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วมากถึงร้อยละ 74(1,2) และหากนำมาเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรมุสลิม เห็นได้ว่ายังมีความต้องการแพะมากถึง 2 เท่าของแพะที่มีอยู่ทั่วโลก สำหรับกลุ่มประเทศอาเซียนนั้นประเทศอินโดนีเซียมีแพะจำนวน 14 ล้านตัว ซึ่งมีมากเป็นอันดับ 8 ของโลก(3) ส่วนประเทศไทยมีแพะเพียง 338,355 ตัว มีมากในภาคใต้โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ยะลา สตูล นราธิวาส และ สงขลา รวมกันแล้วมีแพะเพียง 159,390 ตัว(3,4) หากนำมาเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรมุสลิมที่มีอยู่ประมาณ 1.98 ล้านคนนั้นพบว่ายังมีความต้องการแพะมากถึง 1.82 ล้านตัว คิดเป็นเงินรายได้กว่า 4,950 ล้านบาท (4) นับว่าเป็นเงินรายได้มหาศาล เพราะฉะนั้น หากมีการส่งเสริมการเลี้ยงแพะอย่างจริงจัง ประเทศไทยก็สามารถผลิตแพะเป็นสินค้าส่งออกได้ และสามารถส่งเสริมให้เป็นอาชีพที่ยั่งยืนได้อีกด้วย

การเลี้ยงแพะสามารถส่งเสริมเป็นอาชีพที่ยั่งยืนได้ เนื่องจากแพะเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็ก (small ruminant) ที่เลี้ยงง่าย ทนต่อสภาพแวดล้อม ราคาถูก ขยายพันธุ์ได้เร็วเพราะมีระยะเวลาการอุ้มท้องเพียง 150 วัน ต้องการพื้นที่ในการเลี้ยงน้อยกว่าโค-กระบือ และมักจะให้ลูกแฝด นอกจากนี้แล้วแพะยังสามารถกินอาหารได้หลายชนิดเช่น พืชตระกูลถั่ว พืชตระกูลหญ้า เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร (by-product) และใบไม้(3-5) สำหรับวัตถุประสงค์สำคัญในการเลี้ยงแพะก็เพื่อบริโภคเนื้อ นม และเพื่อประกอบ

พิธีกรรมทางศาสนา โดยมีสองพิธีกรรมสำคัญคือการรับขวัญทารกแรกเกิดทั้งเพศชายและเพศหญิง หรือเรียกว่าการอากีเกาะฮ และการแสดงความเสียสละและศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าของ หรือเรียกว่าการกูรบาน(6,9-11) สำหรับแพะที่ใช้จำเป็นต้องมีอายุแน่นอนและไม่พิการ นอกจากนี้ยังใช้แพะในพิธีการพิเศษต่างๆ เช่นการขึ้นบ้านใหม่ การแต่งงาน หรือการทำบุญงานศพในปี ค.ศ. 1993-2003 ผลผลิตจากแพะเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะน่านมแพะเพิ่มขึ้นถึง 11.81 ล้านตัน(2) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะความนิยมในการบริโภคนมแพะมากขึ้น และเนื่องจากนมแพะ ประกอบด้วยโปรตีนและไขมันที่ย่อยได้ง่ายกว่านมโค เหมาะสำหรับผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหาร และอาการแพ้นมโค(7,8) ส่วนเนื้อแพะนั้นเพิ่มขึ้นเพียง 4.09 ล้านตัน(2) อาจเป็นเพราะความนิยมการบริโภคเนื้อแพะยังน้อยอยู่ นิยมเฉพาะกลุ่มมุสลิมเท่านั้น สำหรับเนื้อแพะที่นำมาบริโภคนั้นต้องผ่านการเชือดตามหลักศาสนาเพื่อเป็นเนื้อแพะฮาลาล (Halal) ที่มุสลิมสามารถบริโภคได้ด้วย เนื้อและนมที่ปลอดภัยต้องมาจากวิธีการเลี้ยงที่ปลอดภัยโดยใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่สะอาดปราศจากเชื้อโรค ดังนั้น การเลี้ยงตามแนวอิสลามนั้น ง่าย ประหยัด และปลอดภัยจากสารตกค้าง หรือเชื้อโรคเนื่องจากให้แพะกินพืชเท่านั้น ไม่ใช้วัตถุดิบจากสัตว์ เช่น สมอ เลือด กระดูก และอื่นๆ ยิ่งกว่าไปนั้นยังห้ามใช้ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต (growth promoter) และยาปฏิชีวนะ (antibiotics)(12,13) เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้เป็นอันตรายต่อแพะ และผู้บริโภคหากใช้ในปริมาณสูง และเป็นระยะเวลานาน แต่ข้อมูลแนวทางในการเลี้ยงแพะตามวิถีอิสลาม

ยังมีน้อยมากจึงได้รวบรวมข้อมูลอื่น ประกอบด้วย จำนวนและความต้องการแพะของมุสลิมพิธีกรรมสำคัญฮาลาล และกระบวนการเชือดแพะตามหลักศาสนา ตลอดจนการเลี้ยงแพะตามแนวทางของมุสลิมซึ่งคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์สำหรับนักวิชาการด้านปศุสัตว์และผู้สนใจเลี้ยงแพะเพื่อผลิตสู้อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลต่อไปในอนาคต

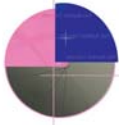
จำนวนและความต้องการแพะ

แพะเป็นสัตว์เลี้ยงเศรษฐกิจที่เลี้ยงทั่วไปกระจายอยู่ทั่วโลกกว่า 710 ล้านตัว มีมากในประเทศด้อยพัฒนาและกำลังพัฒนา โดยเฉพาะในประเทศจีนและอินเดีย(1) ส่วนในกลุ่มประเทศอาเซียนประเทศอินโดนีเซียมีจำนวนแพะมากเป็นอันดับแรก ส่วนประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 5(3,4) และมีมากในภาคใต้ตอนล่างโดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ยะลา สตูล นราธิวาส และสงขลา เมื่อรวมกันแล้วมีมากถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนแพะทั้งประเทศเนื่องจากมีประชากรนับถือศาสนาอิสลามมากถึงร้อยละ 80-85(5) ซึ่งมีความต้องการแพะ เพื่อเป็นอาหารและใช้ประกอบพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา(4) จากการประเมินความต้องการแพะทั้งหมดพบว่ามีความต้องการแพะมากถึง 2 เท่า ของจำนวนที่มีอยู่ทั่วโลก สำหรับในเอเชียมีความต้องการมากถึง 210 ล้านตัว สำหรับประเทศไทยนั้น ภาคใต้มีความต้องการแพะมากถึง 1,820,000 ตัว และจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าในปี ค.ศ. 1993-2003 จำนวนประชากรแพะเพิ่มขึ้น ร้อยละ 26.4 ผลิตภัณฑ์นมเพิ่มขึ้น 11.81 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 8.7 ส่วนเนื้อเพิ่มขึ้นเป็น 4.09 ล้านตันคิดเป็นร้อยละ 38.1(2) แต่จากข้อมูลดังกล่าวถึงแม้ว่าผลิตภัณฑ์เนื้อและนมแพะมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของประชากรมุสลิมทั่วโลก หรือใน

เอเชีย หรือแม้กระทั่งในประเทศไทยก็ตามหากนำมาคิดเป็นเงินรายได้เฉพาะประเทศไทยสามารถสร้างรายได้มากถึง 5,000 ล้านบาท ซึ่งสามารถยืนยันได้ว่าแพะกำลังเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลาและสตูล(4) ที่จำเป็นต้องใช้แพะเป็นอาหาร และใช้ประกอบพิธีกรรมสำคัญทางศาสนาอิสลาม

การใช้แพะในการทำพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา

แพะเป็นสัตว์เลี้ยงเก่าแก่มาตั้งแต่โบราณกาล ประมาณ 8,000 ปี ก่อนคริสตกาลกระจายตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลกมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาหลายศาสนา เช่น การฆ่าแพะเพื่อสังเวद्यต่อเทพเจ้าของชาวซูมาเรียนและบาบิโลเนียน หรือในนิยายกรีกโบราณบางตอนได้กล่าวถึง เทพเจ้าเทพซีอุส (Zeus) ประมุขของเทพเจ้ากรีก ได้รับการเลี้ยงดูจากแพะชื่ออัมัลเทีย (Amalthea) อีกทั้งสมัยยุคโมเสสมีพิธีกรรมประจำปีที่ต้องใช้แพะเผดหนึ่งคู่เพื่อบูชาพระผู้เป็นเจ้าในการชดใช้บาปแทนมนุษย์หรือเป็นแพะรับบาป (scapegoat)(1,2) ซึ่งเป็นจำนวนที่ใช้จนถึงปัจจุบัน แต่หลังจากนั้นแพะถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของพวกนอกรีต นอกศาสนา เชื่อว่าเป็นพวกเดียวกันกับปีศาจดังปรากฏในภาพวาดต่างๆ ที่ปีศาจมักมีขนปกคลุมรุงรัง มีเขาเครา และกีบขาเหมือนแพะ แต่ในปัจจุบันแพะมีความสำคัญ และยังคงนิยมใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวมุสลิม เนื่องจากแพะเป็นสัตว์อีกชนิดหนึ่ง สามารถใช้ได้นอกเหนือจากสัตว์ชนิดอื่น(9,11) แพะที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนานั้น ต้องมีอายุ 2 ปี ขึ้นไปโดยสามารถประมาณอายุได้จากจำนวนฟันแท้ที่งอกออกมา(4) นอกจากนั้น แพะต้องมีอวัยวะครบสมบูรณ์ไม่พิการ สุขภาพ แข็งแรงและไม่เป็นโรค พิธีกรรมสำคัญคือ

การอากีเกาะฮ เป็นการรับขวัญทารกแรกเกิด ทั้งเพศชาย และหญิง เพื่อแสดงความขอบคุณพระเป็นเจ้าที่ประทานบุตรลงมาเพศหญิงใช้แพะหนึ่งตัว และเพศชายใช้สองตัวที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และการกูรบ้านเป็นพิธีกรรมแสดงความเสียสละ เพื่อเข้าใกล้ชิดพระผู้เป็นเจ้าในวันอารีรายอิดิลอัฎฮา โดยการเชือดแพะ 1 ตัวต่อคนหรืออีกนัยคือ การฆ่าสัตว์เพื่อเฉลิมฉลองการเสร็จสิ้นในการปฏิบัติพิธีฮัจญ์ โดยให้แบ่งเนื้อแก่คนยากไร้ รวมทั้ง ทำให้คนในครอบครัวมีความดีใจ และเสริมสร้างความผูกพันระหว่างมุสลิมด้วยกัน(9)

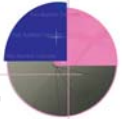
จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแพะเป็นสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับหลายศาสนา โดยเฉพาะในศาสนาอิสลามยังคงนิยมใช้แพะในการบริโภคและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเนื่องจากแพะเป็นสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่สามารถหาได้ง่ายและมีราคาถูกกว่าสัตว์ชนิดอื่น แต่อย่างไรก็ตามแพะที่จะนำมาบริโภค และประกอบพิธีกรรมนั้นต้องได้มาจากวิธีการเลี้ยงและการเชือดที่ถูกตามหลักศาสนาอิสลามถึงจะถือว่าเป็นเนื้อที่มุสลิมสามารถบริโภคได้ หรือเรียกว่าเนื้อฮาลาล

ฮาลาลและกระบวนการผลิตอาหารฮาลาล

อาหารฮาลาล (Halal food) คืออาหารที่มุสลิมสามารถบริโภคได้และกำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วยการผลิตอาหารฮาลาลต้องคำนึงถึงบทบัญญัติศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ พร้อมทั้งนำมาตรฐานอื่นมาใช้ควบคู่กันเพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการให้เป็นระบบ โดยไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม ฮาลาล เป็นคำที่มาจากภาษาอาหรับ หมายถึงสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าอนุญาตให้ทำได้หรือนำไปใช้ประโยชน์

ได้รวมถึงการกระทำพฤติกรรมความสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงาน การทำธุรกิจ การพักผ่อนตลอดจนเสื้อผ้า เครื่องประดับ ฯลฯ แต่ฮาลาลในแง่ของการบริโภคหมายถึง การผลิต การบริการ หรือการจำหน่ายที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาหรือแปรรูปตามบทบัญญัติของศาสนา นอกจากนี้ในเรื่องดังกล่าวมาแล้วนั้น ศาสนาอิสลามยังได้กำหนดชนิดของสัตว์ที่สามารถนำมาบริโภค ได้โดยแบ่งออกเป็นสัตว์บก เช่น แพะ แกะ โค กระบือ อูฐ กวาง ฯลฯ และสัตว์น้ำจำพวกปลา ปู กุ้ง หอย และสัตว์ทะเลทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีพืชและเครื่องดื่มทุกชนิดที่ไม่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์(10) แต่ถ้าสิ่งดังกล่าวปนเปื้อนด้วยสิ่งสกปรก จะกลายเป็นอาหารต้องห้ามทันที สิ่งสกปรก (นายิส; najis) หมายถึง สิ่งสกปรกตามหลักศาสนาอิสลาม คือสุนัข สุกร สุรา ซากสัตว์ (สัตว์ไม่ได้เชือดตามหลักการอิสลามยกเว้นปลา และ ตั๊กแตน เลือด น้ำเหลือง น้ำหนอง สิ่งขบถ่าย นมลานนมแมว นมสุกร(10) ส่วนสัตว์ที่ไม่สามารถบริโภคตามหลักศาสนาอิสลาม (หะรอหม; Haram) ประกอบด้วย สุกร สุนัข หมูป่า งู ลิง สัตว์มีกรงเล็บ สัตว์มีพิษหรือสัตว์นำโรค สัตว์ที่ไม่อนุญาตฆ่าตามหลักศาสนา เช่น มด ผึ้ง และนกหัวขวาน สัตว์น้ำรังเกียจ สัตว์ที่ไม่เชือดตามหลักศาสนา เลือด รวมทั้งอาหารและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์ และสัตว์ลักษณะเดียวกับลา (10) โดยมุสลิมเชื่อว่าหากฆ่าแล้วจะได้รับความโกรธกริ้ว และไม่โปรดปรานจากพระผู้เป็นเจ้า ด้วยเหตุนี้เองเรื่องฮาลาลเป็นแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตสำหรับมุสลิม

แนวทางการบริโภคอาหารของมุสลิมนั้นต้องมาจากขั้นตอนการผลิตที่สะอาดและปลอดภัย เช่นเดียวกันกับเนื้อแพะที่นำมาบริโภคนั้นต้องเป็นแพะที่เลี้ยงอย่างถูกต้อง และปลอดภัยโดยจะเน้นในเรื่องของอาหารแพะต้องมาจากสิ่งที่อนุญาตในศาสนา

อิสลาม นอกจากนั้นแพะต้องผ่านวิธีการเชือดอย่างถูกต้องตามหลักศาสนาด้วย โดยมีหลักการ คือ ผู้เชือดต้องเป็นมุสลิมที่มีความรู้ในเรื่องวิธีการเชือดตามหลักศาสนา แพะต้องมีชีวิต ในขณะที่จะเชือดหัวตาม และหน้าของแพะต้องหันไปทางกิบลัต (กิบลัตคือที่ตั้งของนครเมกกะ) หรือทิศตะวันตก การเชือดต้องเริ่มต้นด้วยการกล่าวคำว่า “บิสมิลลาฮ์” ด้วยพระนามของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า และเชือดบริเวณลำคอของแพะโดยให้ตัดเส้นเลือดใหญ่ หลอดลม และหลอดอาหารเพื่อให้เลือดไหลออกมาก และให้แพะตายเร็วที่สุด แต่ห้ามให้ไขสันหลังขาด ในระหว่างการเชือดต้องไม่ยกมีดขึ้นจากตัวแพะ อีกทั้งต้องรอให้แพะต้องตายก่อนจะนำไปปรุงสุก(10,11)

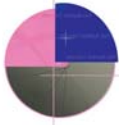
อาหารมุสลิมต้องเป็นสิ่งที่กำหนดตามหลักศาสนาโดยเฉพาะอาหารจากเนื้อสัตว์ต้องผ่านการเชือดตามหลักศาสนาอิสลามเพื่อให้มุสลิมสามารถบริโภคได้โดยไม่มีกังวล ยิ่งไปกว่านั้นต้องปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยวิธีการเลี้ยงแพะนั้นให้ไปทำตามแนวทางการเลี้ยงแพะแบบวิถีอิสลามด้วย

การเลี้ยงแพะตามวิถีอิสลาม

การเลี้ยงแพะในประเทศไทยมี 3 วิธี(3,5) คือการเลี้ยงแบบปล่อยให้แพะหาอาหารกินเองตามแหล่งทุ่งหญ้าธรรมชาติในเวลากลางวัน และต้อนกลับในช่วงเย็น วิธีนี้นิยมมากในชนบท เพราะเป็นการเลี้ยงที่ประหยัดแรงงาน ค่าอาหาร และพื้นที่ แต่ต้องระมัดระวังอย่าให้แพะทำควมเสียหายแก่พืช วิธีที่สองคือ การเลี้ยงแบบผูกมัด เป็นวิธีที่ใช้แรงงานมากกว่าแบบแรก แต่ปลอดภัยจากอุบัติเหตุรถชน และแพะไม่สามารถไปทำลายพืชให้เสียหายได้พบเห็นทั่วไปตามทุ่งหญ้าสาธารณะ บริเวณริมถนน หรือผูกไว้ในสวน แต่ต้อง

มีน้ำให้แพะกินตลอดเวลา รวมทั้งควรเลือกพื้นที่ที่มีร่มเงาให้แพะสามารถหลบแดดหรือฝนได้ โดยเฉพาะภาคใต้มีการเลี้ยงแบบนี้มาก สำหรับวิธีสุดท้าย คือการเลี้ยงแบบขังคอกเป็นวิธีที่ไม่ค่อยนิยมในชนบทหรือผู้เลี้ยงรายย่อย เพราะมีการลงทุนในการสร้างโรงเรือนสูง แต่วิธีนี้ประหยัดพื้นที่และแรงงานในการดูแล ตลอดจนปลอดภัยจากศัตรูต่างๆ ของแพะ(5)

วิธีการเลี้ยงแพะทั้ง 3 วิธีนั้นถือว่าเป็นแนวทางเดียวกันกับการเลี้ยงตามวิถีอิสลาม แต่การเลี้ยงตามแนวทางของอิสลาม นั้นต้องคำนึงถึงอาหารของแพะด้วย เพราะโดยทั่วไปแล้วแพะเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องกินพืชเป็นหลัก เช่นพืช ตระกูลหญ้า ตระกูลถั่ว และผลพลอยได้ (By-products) จากการเกษตรตลอดจนใบไม้ชนิดต่างๆ เนื่องจากอาหารพวกนี้จะช่วยให้กระเพาะรูเมนทำงานเป็นปกติ กระตุ้นการขับน้ำลายซึ่งทำหน้าที่เป็นบัฟเฟอร์ (buffer) ช่วยรักษาความเป็นกรดต่างในกระเพาะรูเมนให้เป็นปกติ หากกระเพาะรูเมนมีสภาพเป็นกรดจัดจะเป็นอันตรายต่อจุลินทรีย์ที่ช่วยย่อยอาหาร และต่อแพะเอง แต่ในปัจจุบันการเลี้ยงแพะได้พัฒนาเป็นการเลี้ยงเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้นพร้อมกันนั้นเริ่มมีการเสริมอาหารมากขึ้นทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะค่าอาหาร แต่เหตุผลการเสริมอาหารก็เพื่อให้แพะมีการเจริญเติบโตเร็วขึ้น และมีระยะเวลาการเลี้ยงที่สั้นลงสำหรับวัตถุประสงค์ที่นำมาผสมอาหารแพะนั้นมีทั้งจากพืชและสัตว์ เช่น กระดุกป่น ปลาป่น เลือดป่น และเศษเหลือใช้จากสัตว์ซึ่งอาจมีเชื้อโรคปนมาทำให้ติดต่อกับสัตว์และคนได้ถ้าหากนำผลิตภัณฑ์จากแพะเป็นโรค เช่นโรควัวบ้า (mad cow) มาบริโภค นอกจากนี้มีการใช้ยาปฏิชีวนะ และสารเร่งการเจริญเติบโตมากขึ้น โดยสารและยาปฏิชีวนะที่ห้าม

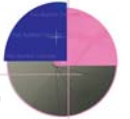
ใช้ในอาหารสัตว์มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสารก่อให้เกิดโรคมะเร็ง เช่น Carbadox Olaquinox Chloramphenical Nitrofurazone Diesthystilbestrol และ Nitroimidazole กลุ่มที่ก่อให้เกิดการดี้อย่างของแบคทีเรีย เช่น Avoparcin และกลุ่มที่มีผลต่อโรคหัวใจและหลอดเลือด เช่น Betaagonist(12) หากใช้สารเหล่านี้อาจตกค้างในผลิตภัณฑ์ และเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ความปลอดภัยของการบริโภคอาหารเป็นสิ่งที่ควรตระหนักถึง เนื่องจากในปัจจุบันการผลิตสัตว์ หรือการผลิตแพะมีการใช้สารเสริม (feed additive) เติมลงในอาหารสัตว์เพื่อเร่งให้สัตว์เจริญเติบโตเร็วกว่าปกติ และเพื่อลดต้นทุนในการเลี้ยงสำหรับสารที่นิยมใช้ คือ สารเร่งการเจริญเติบโตและยาปฏิชีวนะที่เป็นสาเหตุให้เชื้อดี้อย่าง และมีสารตกค้างในผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดโรคมะเร็งในมนุษย์ หากสัตว์ได้รับเป็นระยะเวลา และต่อเนื่อง เช่น การแพร่ระบาดของโรคควัวบ้า มะเร็ง หรือไขหวัดนก (bird fluenza)(13-15) ดังนั้นตรงกับหลักศาสนาอิสลามที่ห้ามใช้สารอันตรายมาเลี้ยงสัตว์รวมทั้งแพะด้วย เพราะผลิตภัณฑ์ที่ได้นั้นจะเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

จากข้อมูลดังกล่าว จึงสรุปได้ว่าวิธีการเลี้ยงแพะโดยทั่วไปเป็นไปตามแนวทางของศาสนาอิสลาม แต่จะขัดกับหลักศาสนาหากการเลี้ยงนั้นมีการใช้วัตถุพิษจากสัตว์ โดยเฉพาะจากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม รวมทั้งการใช้ยาปฏิชีวนะและสารเสริมลงในอาหารแพะ หากแพะได้รับติดต่อกันเป็นระยะเวลา และใช้ในปริมาณสูงจะทำให้เกิดเชื้อดี้อย่าง และตกค้างในผลิตภัณฑ์ได้ ในศาสนาอิสลามจึงห้ามบริโภคผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เพราะจะทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภค

วิจารณ์

แพะเป็นสัตว์สำคัญทางเศรษฐกิจกระจายอยู่

ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศด้อยพัฒนา และกำลังพัฒนา เช่น จีน อินเดีย ปากีสถาน บังกลาเทศ ฯลฯ (3) จากการวิเคราะห์พบว่า จำนวนแพะ และผลิตภัณฑ์เนื้อและนมแพะเพิ่มขึ้นทุกปี (2) แต่ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ เนื่องจากความต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์จากแพะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากการเลี้ยงแพะยังไม่เป็นการเลี้ยงเชิงอุตสาหกรรม แต่เป็นการเลี้ยงเฉพาะในพื้นที่ที่ยังไม่เจริญพัฒนา และอาจเป็นการเลี้ยงเฉพาะคนบางกลุ่มที่เลี้ยง เพื่อการบริโภค และประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น เพราะฉะนั้นหากต้องการเพิ่มประชากรแพะให้มากขึ้น ต้องมีการส่งเสริมการเลี้ยงแพะในกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่มุสลิมด้วย พร้อมกันนั้น ต้องพัฒนาระบบการเลี้ยงให้ปลอดภัย และถูกหลักศาสนาอิสลามจะทำให้สามารถผลิตแพะได้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนั้นแล้วยังต้องพัฒนาอุตสาหกรรมเนื้อให้เป็นอุตสาหกรรมฮาลาล ในปัจจุบันอาหารฮาลาลได้รับความสนใจมากขึ้นจากผู้ผลิต และผู้บริโภคทั้งที่เป็นมุสลิม และไม่ใช่มุสลิม เนื่องจากอาหารฮาลาลจะเน้นความสะอาดความปลอดภัยและคุณภาพของอาหาร นอกจากนั้นมุสลิมยังสามารถบริโภคได้อย่างไม่ต้องวิตกกังวลเพราะว่าไม่ปนเปื้อนด้วยสิ่งสกปรก หรือสิ่งต้องห้ามตามหลักศาสนา โดยมุสลิมเชื่อว่าหากฝ่าฝืนแล้วจะได้รับความโกรธกริ้ว และไม่โปรดปรานจากพระผู้เป็นเจ้า ฉะนั้นเรื่องฮาลาลจึงเป็นแนวทางที่มุสลิมทุกคนยึดเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ปัจจุบันผู้บริโภคจะคำนึงถึงคุณภาพและความปลอดภัยของอาหาร อาหารต้องสะอาด ไม่มีสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับหลักศาสนาอิสลามที่กำหนดให้มุสลิมบริโภคอาหารที่สะอาด และปลอดภัยตามหลักการของฮาลาล เช่น การบริโภคเนื้อแพะของ

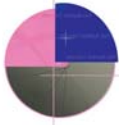

มุสลิมต้องเป็นเนื้อจากวิธีการเลี้ยงที่สะอาดและปลอดภัย อาหารแพะต้องมาจากผลิตภัณฑ์ที่ได้จากพืช ห้ามใช้วัสดุเหลือใช้จากสัตว์ เช่น เลือดปน กระดูกปน สมอ ฯลฯ มาเป็นอาหารในการเลี้ยงแพะ รวมทั้งสัตว์อื่นด้วย นอกจากนั้นห้ามใช้ยาปฏิชีวนะและสารเร่งการเจริญเติบโตกลุ่มที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคดังกล่าวมาแล้ว เนื่องจากสารและยาปฏิชีวนะจะก่อให้เกิดโรคกับผู้บริโภคเช่น โรคเมะเร็ง โรคหัวใจ หรือแม้กระทั่งเกิดการดื้อยา ทำให้รักษาโรคในสัตว์ได้ยากขึ้นถึงแม้ว่าสารและยาปฏิชีวนะบางชนิดอนุญาตให้ใช้ได้ใ้ในอุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ก็ตาม แต่ถ้าใช้อย่างไม่ถูกวิธีอาจเป็นสาเหตุของการดื้อยา และการเกิดโรคภัยในมนุษย์ จากข้อมูลดังกล่าวนั้นตรงกับหลักศาสนาอิสลามที่ห้ามบริโภคผลิตภัณฑ์จากแพะ หรือจากสัตว์อื่นที่เลี้ยงโดยใช้สิ่งเหล่านั้น เพราะเป็นอันตรายกับผู้บริโภคในระยะยาวแม้กระทั่งประเทศผู้รับซื้อสินค้าปศุสัตว์ก็ไม่ต้องการเนื้อสัตว์ที่เลี้ยงด้วยผลิตภัณฑ์จากสัตว์เช่นกัน ทั้งนี้เพื่อป้องกันโรคติดต่อถึงผู้บริโภค เช่น โรควัวบ้า(12) ซึ่งพบครั้งแรกในแพะเกิดจากโปรตีนขนาดเล็ก ที่เรียกว่า ไพรออน (prion protein) ติดต่อกันโดยการนำซากแพะ หรือสัตว์อื่นที่เป็นโรคไปบริโภคหรือนำไปแปรรูปเป็นวัตถุดิบสำหรับผสมอาหารสัตว์ และเมื่อนำไปเลี้ยงแล้วจะทำให้เกิดโรคได้ ดังนั้นองค์การอาหาร และยาของสหรัฐอเมริกา (Food and Drug Administration, FDA) ประเทศสวีเดน และสมาชิกสหภาพยุโรป ได้ออกกฎหมายห้ามใช้วัสดุเหลือใช้จากสัตว์ โดยเฉพาะวัสดุจากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น สมอ ไช้สันหลัง เลือด กระดูก ฯลฯ(14,15,17) รวมทั้งห้ามการใช้สารและยาปฏิชีวนะด้วย(13) มุสลิมสามารถบริโภคเนื้อแพะที่ผ่านการเชือดตามหลักศาสนาอิสลามเท่านั้น แต่ในขณะที่เดียวกันมีองค์กรหลายองค์กรที่พยายามคิดหาวิธีการเชือด

ขึ้นมา โดยให้เหตุผลว่า วิธีการเชือดตามหลักศาสนาอิสลามนั้นเป็นการทรมานสัตว์ ดังนั้น จากข้อมูลพบว่าการ เชือดแพะตามมาตรฐานสากลมีหลายวิธี ซึ่งวิธีที่นิยม และเชื่อว่าแพะมีความเจ็บน้อยที่สุดคือ การใช้ปืนกล (captive bolt gun) ยิงบริเวณหน้าผากของแพะเพื่อทำให้สลบหรือตายก่อน หลังจากนั้นให้เอาโซ่มาผูกบริเวณข้อขาหลังให้หัวห้อยลงมาแล้วใช้มีดกรีดหนังบริเวณอก และแทงมีดเข้าไปในระหว่างช่องอกจนสุด ความยาวของมีด บิดปลายมีดเล็กน้อย เพื่อให้มีดตัดเส้นเลือดใหญ่ (carotid artery) และ เส้นเลือดดำ (jugular vein) เพื่อให้เลือดไหลออกมาอย่างรวดเร็วหมดภายใน 5-7 นาที(11,18) แต่เป็นวิธีที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม

การเชือดแพะตามหลักศาสนาอิสลามและมาตรฐานสากลมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือ เพื่อลดความเจ็บและการทรมานแพะ ตลอดจนได้เนื้อคุณภาพดีปลอดภัยจากปนเปื้อนของเชื้อโรค เช่น การตัดเส้นเลือดใหญ่และเส้นเลือดดำ มีวัตถุประสงค์ให้เลือดไหลออกจากเนื้อให้มาก และเร็วที่สุดเพื่อให้เนื้อมีรสชาติดี สามารถเก็บรักษาได้นาน ไม่เช่นนั้นจุลินทรีย์จะเจริญเติบโตและเพิ่มจำนวนมากขึ้น หากเลือดยังมีอยู่ในเนื้อ และยังเป็นสาเหตุทำให้เนื้อเสียเร็วขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่ขัดแย้งกับการเชือดแพะตามหลักศาสนาอิสลามนั้นคือ ผู้เชือดต้องเป็นมุสลิมเท่านั้น(10) และมีความรู้ในเรื่องการเชือดแพะอย่างดี นอกจากนั้นแพะยังมีชีวิตอยู่ในขณะที่เชือด แต่การเชือดตามมาตรฐานสากลนั้นผู้เชือดไม่จำเป็นต้องนับถือศาสนาอิสลาม และแพะอาจตายหรือมีชีวิตในขณะที่เชือดก็ได้ การเชือดแบบนี้ถึงแม้ว่าเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของคนมุสลิมทั่วโลก

วิธีการเลี้ยงแพะโดยทั่วไปนั้นเป็นแนวทางการเลี้ยงแบบอิสลามอยู่แล้วเนื่องจากอาหารแพะเป็น

พวกพืช เช่น หญ้า ต้นถั่ว เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และใบไม้ในท้องถิ่นที่มนุษย์ไม่สามารถใช้ประโยชน์ อาทิ เช่น ใบขนุน ใบกระถิน เทพา ใบข่อยหรืออื่นๆ พืชเหล่านี้มีสรรพคุณทางสมุนไพรสามารถรักษาโรคแพะได้ เช่น ใบขนุนสามารถรักษาโรคบอดบวม และร้อนใน(4) นอกจากนี้ยังทำให้แพะมีการเจริญเติบโตดีด้วย แต่หากจำเป็นต้องให้อาหารเสริมก็ให้ได้เฉพาะวัตถุดิบอาหารที่มาจากพืชเท่านั้น

การเลี้ยงแพะตามวิถีมุสลิมเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับวิถีชีวิตชนบท เนื่องจากเป็นวิธีเลี้ยงที่ง่ายและประหยัด รวมทั้งแพะยังเป็นสัตว์ที่เหมาะสมกับชุมชนชนบท เพราะเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่ายให้ลูกดก ใช้พื้นที่ในการเลี้ยงน้อยทนต่อสภาพแวดล้อมที่ทุรกันดารได้ดี และยังสามารถใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่เป็นการลดต้นทุนค่าอาหาร ดังนั้นการเลี้ยงแพะตามแนวทางมุสลิมนั้นสามารถพัฒนาเป็นการเลี้ยงเชิงพาณิชย์ได้อีกด้วย เพียงแต่ต้องคำนึงถึงอาหารที่แพะกินต้องเป็นสิ่งที่อนุญาตตามหลักศาสนา ดังที่กล่าวมาแล้วรวมทั้งหลีกเลี่ยงการใช้สาร และยาปฏิชีวนะ เพราะอาจมีการตกค้างในผลิตภัณฑ์ได้ หากจำเป็นต้องใช้สารเหล่านั้นให้ใช้ในปริมาณที่ไม่เป็นอันตรายทั้งแพะ และผู้บริโภค อีกทั้งแนวทางการเลี้ยงแพะแบบดังกล่าวนั้นยังเป็นการรับประกันถึงความปลอดภัยในการบริโภคได้อีกเช่นเดียวกัน

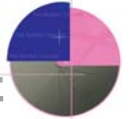
กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.เวคิน นพินิตย์ โปรเฟสชันแนล แอสโซซิเอทส์ แห่งประเทศไทย ที่ได้ตรวจทานแก้ไขนิพนธ์ต้นฉบับ ขอขอบคุณ อาจารย์ฉันทนา รุ่งพิทักษ์ไชย ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ได้หาข้อมูลเพิ่มเติมใน

การเขียนบทความ และขอขอบคุณ อาจารย์อิน หนูจุล ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่ได้ตรวจทานบทความคัดย่อภาษาอังกฤษ ในบทความนี้

เอกสารอ้างอิง

- Galal, S.: Biodiversity in goats. J. Small Rumin. Res. 60(1-2): 75-81, 2005.
- Boyazoglu, J., Hatziminaoglou, I. and Morand-Fehr, P.: The role of the goat in society: Past, present and perspectives for the future. J. Small Rumin. Res. 60 (1-2): 13-23, 2005.
- บุญเสริม ชีวะอิสระกุล: การเลี้ยงดูและจัดการแพะ. ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่. 145 หน้า, 2546.
- เอกชัย พฤกษ์อำไพ: คู่มือการเลี้ยงแพะ. ฐานเกษตรกรรม. นนทบุรี. 206 หน้า, 2546.
- วินัย ประลัมภ์กาญจน์: การผลิตแพะเนื้อและนมในเขตร้อน. สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, นครศรีธรรมราช. 388 หน้า, 2542.
- Waleed, F. Faris: Religion and lamb consumption. Muslim students Association coordinator Virginia Tech. [serial on the internet]. 2006 June [about 5 p.] Available from: http://www.aps.vt.edu/extension/shepherds_symposium/Faris_proceeding.pdf.
- Haenlein, G. F. W.: Goat milk in human nutrition. Small Rumin. Res. 51(2): 155-163, 2004.
- Park, Y.W.: Hypo-allergenic and

- therapeutic significant of goat milk. Small Rumin. Res. 14(2): 151-159, 1994.
9. Jabbar, M. A.: Buyer preferences for sheep and goats in southern Nigeria: A hedonic price analysis. J. Agricultural Economics. 18(2): 21-30, 1998.
 10. วินัย ตะห์ลัน, สุภสร ชโยวรรณ และอรชุดา สิมารักษ์: การวิเคราะห์อันตรายและจุดควบคุมวิกฤติเพื่อจัดเตรียมอาหารฮาลาลในทางอุตสาหกรรมและพาณิชย (Halal-HACCP). สถาบันอาหาร. 257 หน้า, 2542.
 11. ประมวล พิรัชพันธุ์: การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารตามวิถีทางแห่งอิสลาม. อิสลามมีคอะเคเดมี, กรุงเทพฯ. 57 หน้า, 2546.
 12. บุญล้อม ชิวอิสระกุล: ชิวเคมีทางสัตวศาสตร์. ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่. 202 หน้า, 2546.
 13. Ahmed, S. R.: A primer on animal feed. Albalagh [serial on the internet]. 2004 June. [about 4 p.] Available from: <http://www.albalagh.net/halal/0059.shtml>
 14. The halal journal: halal animal feed: beginning of the halal process. The online journal of the global halal market.[serial on internet]. 2005 Jul. [about 2 p.] Available from: <http://www.halaljournal.com>
 15. Katme A. M.: Assessement of the Muslim method of slaughter. Symposium on humane slaughter and euthasia, held at the zoological society of London. 1986. [serial on internet].2006June.[about12 p.] Available from: <http://www.azhar.jp/info/halal-eng/halal5.html>
 16. เยาวมัลย์ คำเจริญ และ สาโรช คำเจริญ: การใช้ผลิตภัณฑ์ไบโอเทคโนโลยีและสารสกัดจากธรรมชาติมาเสริมในอาหารสัตว์. รายงานการประชุมวิชาการสัตวศาสตร์ภาคใต้ ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา. หน้า 1-18, 2549.
 17. นริศ เจนวนิริยะ: โรควัวบ้าเกิดจากสารโปรตีน. ว.นิตยสารใกล้หม้อ. [serial on internet]. 2544 เมษายน [อ้างถึง 2549 สิงหาคม 1]; 25(4): [จำนวน 2 หน้า] Available from: http://www.elib_online.com/doctors45/med_bse001.html
 18. เสรี แข็งแอ: การฆ่าสัตว์ตามหลักสากล. [serial on internet]. 2006 June[about 8 p.] Available from: <http://www.vet.kku.ac.th/public/saree/beef.doc>
 19. Pointing, J and Teinaz, Y.: halal meat and foot crime in the UK. Paper presented for the international halal food seminar. [serial on internet]. 2004 Sep. [about 10 p.] Available from: [http://www.iccuk.org/press_release/halal meat and food crime in the UK.](http://www.iccuk.org/press_release/halal%20meat%20and%20food%20crime%20in%20the%20UK)